

خلاصة ملف العدد

1. خلاصة باللغة العربيّة
2. خلاصة باللغة الفارسيّة
3. خلاصة باللغة الفرنسيّة
4. خلاصة باللغة الإنكليزيّة

مجلة الاجتهاد المعاصر / العدد ٣ / السنة ٢ / شتاء-ربيع ٢٠١٧م

الافتتاحية:

ملف العدد:

«الفقه السياسي الإسلامي - من سؤال الماهية إلى أزمة الراهن وأفق المشروع الحضاري»:

١. المشروع الحضاري الإسلامي - قراءة نقدية في الفقه السياسي -
٢. نظرية الحاكمية السياسية في الفكر الإسلامي المعاصر - دراسة تقييمية -
٣. المنهجية المعرفية للفقه السياسي عند الشيعة الإمامية - دراسة مقارنة -
٤. هوية الفقه السياسي في الفكر الإمامي - رؤية تجديدية معاصرة -
٥. العقل ودوره في تطور الفقه السياسي عند الشيعة الإمامية - قراءة معاصرة -

ملف بحوث ودراسات:

١. دور المبادئ والقواعد الإسلامية في تطوير القانون الدولي الإنساني
٢. مصطلح النسخ الأصولي وتطوره بين الحنفية والإمامية

ملف قراءات علمية:

قراءة في كتاب «الأفكار السياسية للمحقق النراقي»

مرسى الاجتهاد:

مخطّط العدد (٤)

خلاصة ملف العدد:

١. خلاصة باللغة العربيّة
٢. خلاصة باللغة الفارسيّة
٣. خلاصة باللغة الفرنسيّة
٤. خلاصة باللغة الإنكليزيّة

تناولت مجلّة الاجتهاد المعاصر في ملفّ هذا العدد بعنوان «الفقه السياسيّ الإسلاميّ - من سؤال الماهيّة إلى أزمة الراهن وأفق المشروع الحضاريّ-» مواضيع ومسائل متعدّدة تتعلّق بالفقه السياسيّ الإسلاميّ؛ لجهة البحث في ماهيّة الفقه السياسيّ وهويّته، والاختلاف في ذلك، ونشأة هذا الفقه وتطوّره، والأزمة الراهنة النازلة ببعض اتجاهاته المعاصرة، والتنظير للمشروع الحضاريّ الإسلاميّ، وبعض تطبيقاته في نظريّة الحاكميّة الإلهيّة، ومواكبة الفقه السياسيّ الإسلاميّ لمتطلّبات الواقع، وتطوير منهج البحث المعرفيّ السياسيّ في الفقه الإسلاميّ. وقد عالج مجموعة من الباحثين والمتخصّصين هذه المواضيع والمسائل في خمس مقالات؛ وفق الترتيب الآتي:

المشروع الحضاري الإسلامي - قراءة نقدية في الفقه السياسي -

الشيخ الأسعد بن علي قيادة

خلاصة ملف العدد

تعالج هذه المقالة إشكاليات عدّة تتمحور حول المشروع الحضاري الإسلامي على مستوى التنظير السياسي والتطبيق العملي؛ من قبيل: ما هو الفقه السياسي؟ وما علاقته بالمشروع الحضاري الإسلامي؟ ولماذا ينادي البعض بسقوط ما يسمّى الإسلام السياسي؟ وهل سقط واقعاً الإسلام السياسي؟ وهل يعيش الفقه السياسي الإسلامي أزمة عميقة؟ وما هو مستقبل التفكير السياسي الإسلامي في ضوء التحولات والمستجدات، ما يجب أن يكون عليه الفقه السياسي الإسلامي؟

وتأتي هذه المقالة محاولة لتلمّس أجوبة علمية موضوعية عن هذه الأسئلة والإشكاليات؛ من خلال بيان ماهية الفقه السياسي وضرورته وتحولاته التاريخية ومساراته، والكشف عن مآزق الفقه السياسي المعاصر؛ بفعل عدم انطلاقه من رؤية استراتيجية وحضارية مسدّدة، بل قيامه باستيحاء مفرداته من الحوادث التاريخية، وخضوعه لحوادث التاريخ وتقلّباته، وانتزاعه الأطروحة والنموذج من التجربة التاريخية للأمة؛ بما تحويه من عقد وتعقيدات!!

ثمّ تتوقّف المقالة عند جذور الوهن في الفقه السياسي؛ من خلال استقصاء مكامن الخلل المنهجي فيه.

وتختتم بالتأكيد على أنّ المشروع الحضاري الإسلامي حاجة متأصلة، وتحقيق أن الأزمة ليست في المشروع الحضاري الإسلامي وعصبه الحي؛ وهو الفقه السياسي الإسلامي، بل الأزمة في مسار من مسارات هذا الفقه! ولقد استطاع مسار الإمامة والولاية أن يتجاوز كلّ العوائق المنهجية التي وقع فيها المنحى الآخر؛ بما امتلك من مقومات القوة والنجاح على مستوى التنظير والتطبيق.

نظريّة الحاكميّة السياسيّة في الفكر الإسلاميّ المعاصر -دراسة تقويمية-

أ. الدكتور عبد الأمير كاظم زاهد

لم يعرف علماء الإسلام قبل القرن العشرين فكرة تحليّ الشريعة عن مهامّها في تنظيم المجتمعات المسلمة، كما لم يعرفوا نظريّة حكم لا تستمدّ أصولها من الإسلام، لكنّ بعد تفكّك الإمبراطوريّة العثمانيّة ظهر أنموذج (الدولة الوطنيّة) على مقاييس «سايكس-بيكو» المتأثّرة بالأنموذج الغربيّ، وظهر ميل لتبنيّ هذا الأنموذج.. ومن ردود الفعل على هذا الاغتراب هو ظهور جماعات دينيّة متشدّدة نادت باستئناف الخلافة (المفقودة)، وفرض حاكميّة الجماعات الإسلاميّة، تحت دعوى الحاكميّة الربانيّة؛ وهي في الحقيقة حاكميّة الفهم المتشدّد والتاريخيّ للمسلمين. وكان ممّن أعاد إنتاج هذا المفهوم أبو الأعلى المودوديّ في ديباجة دستور باكستان، ونظّره سيّد قطب بصياغته صياغة إيديولوجيّة حركيّة في كتابه: «معالم في الطريق»، و «في ظلال القرآن».

وهذا البحث يقارب الدلالة القرآنيّة ويناقش الفهم الراديكاليّ للآيات المُستدلّ بها على الحاكميّة؛ مقارنةً بالمفهوم المتعارف عليه عند المفسّرين والمفكرين المسلمين في طول التاريخ المعرفيّ، مع لفت النظر إلى خشية باحثين من أن يفضي هذا الأنموذج إلى مصادرة فقه الاجتهاد، ومراعاة المتغيّرات، والفراغ التشريعيّ، وتشكيل دولة (ماضويّة) متحرّجة. لذلك وضع بعضهم بديلاً؛ اسماء «حاكميّة الإنسان في ظلّ الشريعة».

وبعبارة موجزة: المقالة هي حوار فكريّ تأويليّ يتحرّك على دوائر الدلالة التفسيريّة، وما ينتج عنها فكريّاً؛ خشية الوقوع في فخّ الإيديولوجيا الراديكاليّة؛ بدل المعرفة الدينيّة.

المنهجية المعرفية للفقهاء السياسيين عند الشيعة الإمامية -دراسة مقارنة-

الدكتور نجف لكزائي

تتناول هذه المقالة بحث المنهجية المعرفية للفقهاء السياسيين عند الشيعة الإمامية؛ وذلك من خلال مقارنتها بمثيلتها لدى مذهب أهل السنة، ولا سيما في نظرة كلٍّ منهما إلى فلسفة ختم النبوة، وإلى بعض الأصول الحاكمة على الفقهاء السياسيين السنيّ وموقف الفقهاء الإماميين منها.

ومن ثمّ تطرّقت إلى الخلاف في المنهج المعرفي القائم بين الأصوليين والأخباريين داخل المذهب الشيعي نفسه، والذي انتهى بانتصار الاتجاه الأصولي والتأكيد على مسائل؛ من قبيل: القيادة السياسية للفقهاء في عصر الغيبة، وإمكان استمرار الحكومة الشيعية الشرعية في عصر الغيبة، ووجوب تقليد المجتهد الحيّ، والتمسك بالعقل؛ بوصفه دليلاً شرعياً ومنهجاً في معرفة المصادر الشرعية (الكتاب والسنة)، ودور عنصر الزمان والمكان في إيجاد تحوّل في موضوعات الأحكام أو ملاكاتها.

وتمّ تناولت المقالة الاختلاف في المنهج المعرفي الداخلي بين الأصوليين أنفسهم؛ بين أنصار الفقه الحكومي والفقه الفردي، ومن ثمّ التعرّض للخلاف في المنهج المعرفي القائم بين أنصار الفقه الحكومي والمثقفين المتديّنين.

ويمكن القول: إنّ تأكيد المجتهدين الأصوليين الإصلاحيين على الفقه وجوانبه التأسيسية، والسعي في إجراء القيم الإسلامية وتحقيقها، و«تدين» العصر، وكشف الحقائق الدينية، و«تحديث» الاجتهاد...؛ قد أوصل قسماً آخر من عقلانية الفقه السياسي الشيعي الإمامي إلى منصّة الظهور.

هوية الفقه السياسي في الفكر الإمامي

– رؤية تجديدية معاصرة –

السيد نادر علوي

خلاصة باللغة العربية

إنّ التعاريف المتداولة والرائجة للفقه السياسي، التي وضعته تحت هيمنة البعد الفردي، ومحورية الفرد، قد انحدرت في تفسيرها للدين، ولتلك الأحكام السياسية المنتشرة في مختلف الأبواب الفقهية؛ من قبيل: ولاية الفقيه، والجهاد، والأمر بالمعروف والنهي عن المنكر،...؛ بحيث أوجدت نوعاً من الاقتران والالتصاق الشديد ما بين تلك الأحكام والنظرة الفردية للدين.

وتسعى هذه المقالة، ضمن دراستها للإشكاليات المطروحة على التعريف الراجح للفقه السياسي والحلول المقدّمة، لطرح رؤية جديدة على هذا الصعيد، وإنّ كان هناك بون شاسع بينها وبين تلك النظريات المتبنّاة في الحوزات العلمية.

وتنظر هذه الرؤية للهدف من الفقه السياسي ومعيّار إنتاجيته؛ من خلال توافره على عنصري الحجية الفعلية. ولعلّه في هذه الحالة، يمكن القول: إنّ المراد من الفقه السياسي هو عبارة عن مجموعة من الأجوبة الدينية على المعضلات السياسية في مجال الحياة العامة.

ويستدعي تبني مثل هذا التعريف للفقه السياسي إحداث تحوّل في النظرة إلى مجموع الدين والفقه. وعلى أساس هذه النظرة يأخذ الفقه موقعه الحقيقي، وتكون نتيجته إحداث حالة من الحذر لدى مخاطبيه، ولازمة هذا التأثير إحداث حالة من الإدراك لنظام عالم الوجود، قبل دخول الفرد إلى عالم المعارف والفقه هذا. وإيجاد فهم كلي ومنظم عن الإنسان والدين والعالم؛ هو أكثر أصالة من «فقه الحكم» الذي هو فقه فردي وجزئي، يتمحور حول التكليف بمفرده!

العقل ودوره في تطوّر الفقه السياسيّ عند الشيعة الإماميّة -قراءة معاصرة-

السيد كاظم السيّد باقري

تتناول هذه المقالة بحث حجّة العقل ودوره في تطوّر الفقه السياسيّ عند الشيعة الإماميّة، خاصّة في الواقع المعاصر.

وقد ثبت أنّ العقل يؤدّي دورًا أساسًا في هذا التطوّر؛ من خلال الاهتمام بمنهج الاجتهاد العقلانيّ، وحجّة العقل في عرض مصادر الاستنباط الأخرى، واستخراجه الحكم من النصوص، وتجاوز الظواهر، والكشف والتفسير العصريّ للنصوص، وفهم بعض المصالح والمفاسد، وفهم المستقلات والمستلزمات العقلية...

ويمكن تقصّي مظاهر هذا التطوّر الخلاق في الفقه السياسيّ الشيعيّ في موارد؛ من قبيل: كيفية التعامل مع السلطة، والسلطة المقيدة والمشروطة، ونظرية ولاية الفقيه، والنظر والاجتهاد الفقهيّ لمسائل؛ كالاحتكار، وبيع السلاح إلى العدو أو عدمه، وغيرهما من المسائل التي يظهر فيها بنحو جلي أثر المنهج الاجتهاديّ العقليّ ومراعاة خصوصيّات الزمان والمكان في استنباط أحكامها.

مجله «الاجتهاد المعاصر» (اجتهاد معاصر) / شماره ۳/ سال دوم/ زمستان - بهار ۲۰۱۷ میلادی

سرمقاله

- موضوع اصلی (پرونده) این شماره «فقه سیاسی اسلامی - چالشهای هویت و بحران معاصر و افقهای پروژه تمدن ساز»:

۱. نظریه و طرح تمدن اسلامی - بازخوانی انتقادی اندیشه سیاسی
۲. نظریه حکومت سیاسی در اندیشه اسلامی معاصر - ارزیابی تحلیلی
۳. روش شناسی معرفتی اندیشه سیاسی - مطالعه تطبیقی
۴. هویت اندیشه سیاسی در فکر شیعی - دیدگاهی نو و معاصر
۵. نقش و جایگاه عقل در پیشرفت اندیشه سیاسی نزد شیعه امامی - بحثی معاصرنگر

بخش مطالعات و پژوهشها:

۱. نقش مبانی و اصول اسلامی در پیشرفت قانون بین المللی انسانی
۲. جایگاه فقه در زمینه تربیت اسلامی - تحلیلی در ویژگی روابط افراد و آثار آن

با شکر و سپاس خدا شماره سوم مجله «الاجتهاد المعاصر» به علاقمندان و خوانندگان گرامی تقدیم میشود. محور اصلی این شماره فقه سیاسی اسلامی میباشد، در این شماره مجموعه ای از چالشهای مهم فقه سیاسی مورد بررسی و تأمل قرار گرفته اند و من جمله: ماهیت و هویت، تاریخ و سرگذشته، چالشها و بحران های معاصر، نظریه پردازی به پروژه تمدنی اسلامی، انسجام فقه سیاسی با نیازهای واقعی زندگی معاصر، پیشرفت روشناسی فقه سیاسی اسلام. این موضوعات در پنج مقاله به شرح زیر مورد بررسی و تأمل قرار گرفته اند:

نظریه و طرح تمدن اسلامی - بازخوانی انتقادی اندیشه سیاسی -

حجت الاسلام اسعد بن علی قیداره

این مقاله به چالشهای متعددی در زمینه نظریه و طرح تمدن اسلامی در سطح نظریه پردازی و نمونه های عملی آن می پردازد: از جمله مواردی مانند: فقه سیاسی چیست؟ چه ارتباطی با طرح تمدن اسلامی دارد؟ چرا عده _بخصوص در اهل سنت _ سخن از فروپاشی مفهوم اسلام سیاسی می زنند. آیا واقع شاهد فروپاشی اسلام سیاسی هستیم؟ آیا اندیشه اسلام سیاسی با بحران عمیقی روبه روست؟ آینده اندیشه سیاسی اسلامی در سایه تغییر و تحولات بشری چیست؟ چه توقعاتی از اندیشه سیاسی اسلامی وجود دارد؟ ...

این مقاله تلاشی برای یافتن پاسخهای به دغدغه های موجود است که با تبیین ماهیت اندیشه سیاسی و اهمیت آن و تحولات تاریخی آن و فراز و نشیبهای آن و معرفی بحرانهای اندیشه سیاسی معاصر می پردازد بحرانهای که ناشی از نبود رویکردی راهبردی و متمدنانه با پایه های استوار و مستحکم بوده، بلکه الهام گرفته از برخی حوادث تاریخی صدر اسلام و تأثیر پذیرفته از برخی تنشهای گذشته دور و فراز و نشیبهای آن و ناشی از بازخوانی تجربه تاریخی امت اسلامی و واگیری مفاهیم آن، با تمامی پیچیدگیها و ابهامات تاریخ می باشد.

سپس این مقاله با تکیه بر نقاط خلل روش شناختی، به ریشه های ضعف اندیشه سیاسی می پردازد و مقاله خود را پایان می دهد.

در پایان تأکید شده که طرح تمدن اسلامی يك نیاز اساسی است و مشکل ما در طرح تمدن اسلامی و پایه های استوار و عصب زنده آن در اندیشه سیاسی اسلامی نیست

بلکه مشکل در یکی از رویکردهای افراطی فراز و نشیبهای این اندیشه است. روند امامت و ولایت توانسته است در این راستا همه موانع روش شناختی که دامنگیر آن رویکرد افراطی شده است را با تکیه بر نقاط قوت و اقتدار خود هم در زمینه نظری و هم در زمینه عملی با موفقیت و پیروزی پشت سر بگذارد.

نظریه حکومت سیاسی در اندیشه اسلامی معاصر

- ارزیابی تحلیلی -

دکتر عبدالامیر کاظم زاهد

علمای اسلام تا قبل از قرن بیستم، این نظر را که دین در اداره جوامع اسلامی دخالت نکند را در ذهن خود نمی توانستند قبول کنند. همچنین آنها حکومتی بر مبنایی غیر از مبانی اسلامی را نمی توانستند بپذیرند. ولی بعد از فروپاشی امپراطوری عثمانی و ظهور حکومت‌های از نوع (دولت ملی) در طرح‌های سایس - بیکو که نشان از الگوهای غربی داشت، شاهد مقبولیت و مشروعیت اینگونه حکومتها بودیم.

یکی از عکس‌العمل‌های وارده به این غربگرایی، ظهور گروه‌های تندرو دینی است که خواهان احیای مجدد نظام «خلافت» و به عبارتی خواهان تحقق حکومت گروه‌های اسلامگرا به بهانه حکومت خداوند بودند.

در واقع این ندها، دعوت به حاکمیت دیدگاه‌ها و نظریات تند و تاریخی برخی از مسلمانان است. از میان افرادی که این دیدگاه‌ها را احیا کردند می توان از «ابو الأعلى المودودی» نام برد که این مباحث را در مقدمه قانون اساسی پاکستان مطرح کرده است. و سید قطب در کتاب‌های «معالم فی الطریق» و «فی ظلال القرآن» به تئوریزه کردن آن در قالب ایدیولوژی جنبش‌ها می پردازد.

در این مقاله ادله قرآنی مورد تحلیل قرار گرفته و برداشتهای رادیکالی و تند از آیات مورد استناد این دیدگاه در مورد حاکمیت مورد نقد و بررسی می گیرد. و مقایسه ای صورت می گیرد با تفاسیر رایج و مورد قبول اندیشمندان مسلمان در طول تاریخ معرفت‌شناختی. با تاکید بر نگرانی اندیشمندان و پژوهشگران از اینکه سرانجام این دیدگاه‌های رادیکالی، حذف فقه اجتهادی و ملاحظه متغیرها در استنباط احکام و

رعايت خلاأ احكامى (فراغ تشرىعى) و تشكلك حكومتهاى رجعتگرا و متحجر، بدين جهت برخى ها بهترى نامگذارى براى اين ديدهگاه ها را «حكومت انسان در سايه دين» مى دانند.

خلاصه اينكه مقاله: ديالوگى فكرى و تحليلى است كه در هامش ادله تفسيرى حركت مى كند و نتيجه عقلى اين بحث ، نگرانى و هشدار نسبت به افتادن در دام ايديولوژيهاى راديكالى و تند بجاي تحليل معارف دينى مى باشد.

روش شناسی معرفتی اندیشه سیاسی شیعه - مطالعه تطبیقی

حجت الاسلام نجف لکزائی

این مقاله از طریق مقایسه آن با مقوله های مشابه آن در مذهب اهل سنت به بحث روش شناسی معرفتی اندیشه سیاسی شیعه می پردازد. این هویت تاریخی در چالش های کلامی و فقهی میان تشیع و تسنن، چالش های روش شناختی اصولی ها و اخباری ها در درون مذهب شیعه، چالش های فقه حکومتی و فقه فردی در بین مجتهدان و سرانجام چالش های موجود میان مجتهدان مصلح و روشنفکران دینی خود را نشان می دهد. چالش های فقه سیاسی شیعه و اهل سنت برخاسته از فلسفه ای است که هر کدام برای ختم نبوت قائلند: شیعه فلسفه ختم نبوت را در تداوم رهبری الهی در امامت منصوص و معصوم می دانند؛ اما اهل سنت فلسفه ختم نبوت را رشد و تکامل بشر و بی نیازی وی از وحی جدید قلمداد می کنند. همچنین غلبه اشعری گری بر فقه و کلام اهل سنت باعث شد تا ویژگی هایی چون تقدم نقل بر عقل، جبرگرایی و تفسیر اقتدارگرایانه از آموزه های دینی و تصویب گرایی و عدالت صحابه بر فقه سیاسی اهل سنت حاکم شود؛ در حالی که فقه سیاسی شیعه بعضاً در مقابل این ویژگی ها قرار دارد. چالش اخباری گری و اصول گرایی و پیروزی اصولی ها، بر مباحثی چون رهبری سیاسی فقها در عصر غیبت، امکان تداوم حکومت مشروع شیعی در عصر غیبت، وجوب تقلید از مجتهد زنده، تمسک به عقل به عنوان دلیل شرعی و روش فهم منابع شرعی (کتاب و سنت) و از همه مهم تر تاکید بر نقش عنصر زمان و مکان در ایجاد تحول در موضوعات یا ملاکات احکام، از دیگر ویژگی های فقه سیاسی شیعه بود. تأثیرات اخباری گری بر پیدایش مذاهب متنوع و نیز اجتهاد مجتهدان سبب شکل گیری نحله مجتهدان اخباری شد. با این حال، در بستر تاریخ و تحولات اجتماعی مجتهدان اصولی مصلح، توانستند با به فعلیت رساندن ظرفیت

اجتهاد اصولی و تاسیس حکومت اسلامی مبتنی بر ولایت فقیه، همزمان با دو گروه مجتهدان سنتی و روشنفکران دینی به رویارویی پردازند. تاکید مجتهدان اصولی مصلح بر فقه و جنبه های تاسیسی آن، تلاش در اجرا و تحقق ارزش های اسلامی، دینی کردن عصر، کشف حقایق دینی و به روز کردن اجتهاد بخش های دیگری از عقلانیت فقه سیاسی شیعه را به منصبه ظهور رسانده است.

هویت فقه سیاسی در اندیشه شیعه - دیدگاه های تجددگر و معاصر -

سید نادر علوی

تعاریف رایج و مشهور اندیشه سیاسی که زیر چنبره بعد شخصی قرار گرفته و با محوریت فرد تعریف شده، به تفسیر آن از دین کشیده شده است. بدین جهت احکام سیاسی که در فصلها و بخشهای مختلف فقهی بیان شده از قبیل ولایت فقیه، جهاد، امر به معروف و نهی از منکر، ... باعث شده این احکام کاملاً با دیدگاه فردگرایانه دین متصل و مرتبط شود. این مقاله ضمن بررسی انتقاداتی چند که به تعاریف رایج اندیشه سیاسی وارد شده، برای رفع این انتقادات راه حلهای متنوعی را پیشنهاد می دهد که دیدگاه جدیدی را در این راستا ارائه می دهد. هر چند که بین این دیدگاه و نظریات مورد قبول حوزه علمیه اختلاف زیادی وجود دارد.

این دیدگاه اهداف اندیشه سیاسی و معیار مثمر ثمر بودن آن را از طریق دو عنصر حجیت داشتن و مؤثر بودن مورد توجه قرار می دهد. و شاید در این شرایط بتوان گفت که مراد از فقه سیاسی، مجموعه پاسخهای دینی برای مشکلات سیاسی در زندگی روزمره عموم مردم دارد.

قبول این تعریف از اندیشه سیاسی مقتضی است که دیدگاه خود را نسبت به مجموعه دین و فقه تغییر بدهیم و در واقع بر اساس این دیدگاه است که دین جایگاه صحیح خود را می یابد. این دیدگاه باعث ایجاد حالت هشدار دهنده در ذهن مخاطبان می گردد. برای تحقق این هوشیاری می بایستی این مخاطب قبل از ورود به دنیای علم و فقه، درك صحیحی از نظام آفرینش داشته باشد. ایجاد فهم کلان نگر و منظم در انسان و در دین و دنیا، از خود فقه حکومتی که بر مبنای فرد و جزئی نگریست و حول محور عمل به تکلیف می چرخد، اصالت بیشتری دارد.

نقش عقل در پیشرفت فقه سیاسی نزد شیعه امامی

- دیدگاهی معاصر -

سید کاظم سید باقری

این مقاله به حجیت عقل و نقش آن در پیشرفت فقه سیاسی نزد شیعه امامی بخصوص در شرایط معاصر می پردازد.

بدون شك عقل نقش اساسی در این پیشرفت و تکامل دارد که این نقش در توجه خاصی به روش شناسی اجتهاد عقلانی و حجیت عقل در کنار سایر منابع استنباط و توانایی عقل در استخراج حکم از متون فراتر از ظاهر جملات و کشف و تفسیری به روز از متون و درك و فهم برخی از مصالح و مفاصد و برخی مستقالات و مستلزمات عقلی احکام فقهی، تجلی می یابد.

در واقع تجلیات این پیشرفت و نوآوری در فقه سیاسی شیعی در نمونه های از قبیل نحوه تعامل با قدرت و حکومت ، دولت مقید و مشروط، نظریه ولایت فقیه و دیدگاه های اجتهادی و فقهی به مسائلی از قبیل احتکار ، فروش سلاح به دشمن، یا حرمت فروش آن منعکس می شود، مسائلی که روش شناسی اجتهاد عقلانی و رعایت اختلاف شرایط زمانی و مکانی در استنباط احکام، بوضوح ظاهر و عیان می گردد.

« Rôle de la raison dans l'évolution de la jurisprudence politique chez les Shi'ites imamites

– lecture contemporaine–

Sayyid Kadhém Sayyid Baqiri

Cet article aborde la validité et le rôle de la raison dans l'évolution de la jurisprudence politique chez les shi'ites imamites, notamment au cours de la période contemporaine.

خلاصة باللغة الفرنسية

Il fut prouvé que la raison accomplit un rôle essentiel dans cette évolution, grâce à l'intérêt porté à la méthode de l'ijtihād rationnel, l'authentification par la raison des autres sources de déduction, l'extraction du jugement à partir des textes, le dépassement des apparences, la découverte et l'explication contemporaine des textes, la compréhension de quelques avantages et nuisances, ainsi que des indépendants et des nécessités rationnels...

Il est possible d'observer les manifestations de cette évolution créative dans la jurisprudence politique shi'ite à partir de certains exemples, comme la modalité de se comporter avec le pouvoir, le pouvoir restreint et conditionné, la théorie de wilayat al- faqif, la vision de certaines questions par l'ijtihād jurisprudentiel comme le monopole, la vente d'armes ou non à l'ennemi, et autres questions où apparaît clairement la trace de la méthode de l'ijtihād rationnel, et la prise en compte des particularités du temps et du lieu pour déduire ses jugements.

L'adoption d'une telle définition de la jurisprudence politique implique une transformation de la vision vis-à-vis de la religion et de la jurisprudence dans leur ensemble. A partir de cette vision, la jurisprudence prend sa place véritable, avec pour résultat l'émergence d'un état de précaution chez ses interlocuteurs. Le corollaire de cette influence est de provoquer une perception du système du monde de l'existence, avant que le juriste ne pénètre dans le monde des connaissances et de la jurisprudence en tant que telle, et de trouver une compréhension totale et organisée de l'être humain, de la religion et du monde, ce qui est plus authentique que « la jurisprudence du pouvoir », qui reste une jurisprudence individuelle et partielle, axée sur la responsabilité (taklif) individuelle !

« Identité de la jurisprudence politique dans la pensée imamite – une vision novatrice contemporaine »

Sayyid Nadir Alawi

Les définitions couramment utilisées dans la jurisprudence politique, qui ont été placées sous la domination de la dimension individuelle, et qui sont axées sur l'individu, ont infléchi leur explication de la religion, et des jugements politiques répandus dans les différents secteurs jurisprudentiels, comme : wilayat al-faqih (pouvoir du juriste), al-Jihad (effort et lutte), ordonner le convenable et interdire le blâmable,... de sorte qu'elles ont instauré une forme d'association et de forte adhérence entre ces jugements et la vision individuelle de la religion.

Dans le cadre de l'étude des problématiques posées concernant la définition courante de la jurisprudence politique et des solutions proposées, cet article tente de poser une nouvelle vision à ce propos, même s'il existe un large fossé entre cette vision et les théories adoptées dans les hawza (écoles) scientifiques.

Cette vision théorise l'objectif de la jurisprudence politique et les critères de sa production, en s'appuyant sur les éléments de l'authentification effective. Il est possible de dire dans ce cas que l'objectif de la jurisprudence politique consiste à donner un ensemble de réponses religieuses à des questions politiques relatives au domaine de la vie publique.

avant de traiter de la différence des méthodes de la connaissance existante entre les partisans de la jurisprudence du pouvoir et les intellectuels religieux.

Il est possible d'établir que l'affirmation par les mujtahid fondamentalistes et réformateurs de la jurisprudence et de ses aspects fondateurs, la tentative d'appliquer et instaurer les valeurs islamiques, « la religiosité » de l'époque, la découverte des vérités religieuses, la « modernisation » de l'ijtihād... ont fait émerger une autre partie de la rationalité de la jurisprudence politique shi'ite imamite.

« La méthodologie de la connaissance de la jurisprudence politique: étude comparative »

Dr. Najaf Lakza'i

Cet article aborde la recherche en méthodologie de la connaissance de la jurisprudence politique chez les Shi'ites imamites, en comparaison avec celle adoptée par l'école sunnite, notamment en ce qui concerne la philosophie relative au sceau de la prophétie et quelques fondements régissant la jurisprudence politique sunnite et l'attitude de la jurisprudence imamite les concernant.

Il aborde ensuite la querelle relative à la méthode de la connaissance existant entre les fondamentalistes et les littéralistes à l'intérieur de l'école shi'ite elle-même, qui s'est sodlée par la victoire du courant fondamentaliste, et par l'affirmation de certaines questions, telles que la direction politique des juristes à l'époque de l'occultation, la poursuite possible du gouvernement shi'ite légal à l'époque de l'occultation, la nécessité d'imiter le juriste vivant, l'appui sur la raison en tant que preuve légale et méthode pour connaître les sources légales (le Livre et la sunna), et le rôle du temps et de l'espace dans la détermination de la modification des sujets des jugements ou de leurs propriétés.

L'article traite ensuite de la différence des méthodes de la connaissance interne aux fondamentalistes eux-mêmes, entre les partisans de la jurisprudence du pouvoir et la jurisprudence individuelle,

groupes religieux extrémistes sont apparus appelant au retour du califat (perdu), à l'imposition du pouvoir des groupes islamiques, sous l'allégation du pouvoir divin, alors qu'en réalité, il s'agit d'un pouvoir de la compréhension rigoriste et historique des musulmans. Abu Al-A'la al-Mawdudi a, entre autres, produit cette conception en préfaçant la constitution du Pakistan, et Sayyid Qutb l'a formulée sur le plan idéologique et pratique dans ses deux ouvrages « Jalons sur la voie » et « A l'ombre du Coran ».

Cette recherche est une approche de la signification coranique, et discute la compréhension radicale des versets indiquant le pouvoir, en comparaison avec la conception adoptée par les exégètes et les penseurs musulmans tout au long de l'histoire de la connaissance, tout en signalant la crainte de chercheurs que ce modèle ne parvienne à confisquer la jurisprudence de l'ijtihād et à ne pas ménager les changements et le vide législatif, pour fonder un Etat (passéiste) figé. C'est pourquoi certains ont proposé une alternative, qui est « le pouvoir humain à l'ombre de la shari'a ».

Brièvement, l'article est une discussion dans le cadre de la pensée de l'exégèse et ses signifiants, et ce qui en résulte au niveau intellectuel, craignant de tomber dans le piège de l'idéologie radicale, au lieu de la connaissance religieuse.

L'article s'arrête ensuite sur les racines de la faiblesse de la jurisprudence islamique, en signalant les lieux du dérèglement méthodique qui s'y trouve.

Il affirme finalement que le projet civilisationnel islamique est un besoin fondamental, et réalise que la crise ne se situe ni dans ce projet ni dans son nerf vivant, qui est la jurisprudence politique islamique, mais plutôt dans un des parcours de cette jurisprudence ! Le parcours de l'imamat et de la wilaya (pouvoir spirituel et temporel) est parvenu à surmonter tous les obstacles méthodologiques que l'autre voie n'a pu franchir, parce que le premier possède les éléments de la force et de la réussite, que ce soit au niveau de la théorisation que de l'application.

« La théorie du pouvoir islamique dans la pensée islamique contemporaine : étude évaluative.

Dr. Abdel Amir Kadhém Zahed

Les savants de l'islam n'ont pas connu, avant le vingtième siècle, l'idée de l'abandon par la shari'a (la loi islamique) de ses tâches relatives à l'organisation des sociétés musulmanes, tout comme ils n'ont pas connu la théorie d'un pouvoir qui ne tire pas ses fondements de l'islam. Mais, avec le démembrement de l'empire ottoman, le modèle de l'Etat national apparaît, conçu selon les critères de «Sykes-Picot» influencés par le modèle occidental, tout comme apparaît le penchant à adopter un tel modèle. Parmi les réactions à cette aliénation, des

« Le projet civilisationnel islamique

– lecture critique de la jurisprudence politique »

Par Sheikh Al-As'ad bin Ali Qaydara

Cet article traite des diverses problématiques axées sur le projet civilisationnel islamique, tant au niveau de la théorisation politique que de l'application pratique. Par exemple, qu'est-ce la jurisprudence politique ? Quelle est sa relation avec le projet civilisationnel islamique ? Pourquoi certains appellent à la chute de ce qui est appelé l'islam politique ? Cet islam politique, a-t-il réellement chuté ? La jurisprudence politique islamique traverse-t-elle une crise profonde ? Quel est l'avenir de la réflexion politique islamique à la lumière des changements et des nouveautés, et comment devrait être la jurisprudence politique islamique ?

Cet article tente d'apporter des réponses scientifiques objectives à ces questions et problématiques, en montrant ce qu'est la jurisprudence politique, sa nécessité, ses modifications historiques et ses parcours, et en dévoilant l'impasse de la jurisprudence politique contemporaine, n'étant pas issue d'une vision stratégique et civilisationnelle ferme. Celle-ci s'est plutôt inspirée, pour ses éléments, des faits historiques, elle s'est soumise aux faits et bouleversements de l'histoire, et a conçu sa thèse et le modèle à partir de l'expérience historique de la nation, avec tout ce qu'elle comporte d'enchevêtrements et de complexités !!

La revue Al-Ijtihad Al-Mua'sser traite dans le dossier de ce numéro sous le titre «la jurisprudence politique de l'Islam - de la question de l'essence à la crise de l'actuel et l'enjeu du projet de la civilisation». De nombreux sujets et questions concernant la jurisprudence politique de l'Islam et en particulier sa recherche et son identité ainsi que sa naissance et son évolution. Elle présente la crise actuelle qui secoue certains de ses courants contemporains, la théorisation d'un projet de la civilisation islamique et ses pratiques dans la théorie de la gouvernance divine, la réponse de cette jurisprudence aux exigences survenues, et l'évolution de la méthode de recherche du savoir politique de la jurisprudence islamique. Un groupe de chercheurs et spécialistes traitent ces sujets et questions dans cinq articles selon l'ordre suivant:

**Revue Al-Ijtihad al-Mu'asser / N°3, 2ème année/hiver - printemps
2017**

Editorial

Dossier du numéro: «La jurisprudence politique de l'Islam De la question de l'essence à la crise de l'actuel et l'enjeu de la civilisation».

- 1 – le projet civilisationnel islamique : lecture critique de la jurisprudence politique
- 2 – Théorie du pouvoir politique dans la pensée islamique contemporaine : étude d'évaluation
- 3 – Méthodologie de la connaissance de la jurisprudence islamique – étude comparative
- 4 – Identité de la jurisprudence politique dans la pensée imamite : vision novatrice contemporaine
- 5 – Rôle de la raison dans le développement de la jurisprudence politique chez les Shi'ites imamites : lecture contemporaine

Dossier : études et recherches

- 1 – Rôle des fondements et des règles islamiques dans le développement du droit humain international
- 2 – La jurisprudence dans le domaine de l'éducation islamique : approche des particularités et des impacts de la relation.

of the Intellect in the Development of Political Thought in Imami Shi'ism

– a Contemporary Reading–

Sayyid Kathim Baqiri

The article discusses the intellect as proof and its role in the development of political jurisprudence in Imami Shi'ism, especially in the present day.

It shows that intellect and reason play a major role in this development through stressing the interest in rational diligence, the intellect as proof in other sources of derivation, its extraction of rulings from the texts, going beyond the appearances, the modern interpretation of texts, understanding the public good and evil, and understanding the intellectual independent and necessitated issues..

We can find the appearances of this creative development in the Shia political jurisprudence in several issues such as the dealing with power, limited and absolute power, the theory of the rule of cleric, the view of Ijtihad in several issues such as monopoly, selling weapons to the enemy or not, and other issues in which the influence of intellectual approach in Ijtihad is clear as it takes the time and the place into consideration in deriving its rulings.

presented to it- to propose a new vision in this respect, even though these is a large difference between it and the solutions adopted in Shia religious schools.

This vision theorizes to the goal of political jurisprudence and the standard of its productivity through the availability of the two elements of effective argumentation. Perhaps, in this case, we can say that what political jurisprudence means is the sum of religious responses to political issues in the public sphere.

The adoption of such a definition of political jurisprudence necessitates a transformation of the view of the totality of religion and jurisprudence. Based on this view, jurisprudence would take its true position, and its result would be the creation of a state of alarm between the people its addresses. This would have the effect of creating a state of perception to the order of the world o existence before the individual goes into this world of knowledge and jurisprudence. Finding a holistic and ordered understanding of man, religion, and the world is more essential than the “jurisprudence of governance” which is a partial and individual jurisprudence, revolving about charging alone..

disagreement in the epistemic method between the two sub-schools was discussed.

We can say that the stress of the reforming Ussuli Mujtahids and on jurisprudence and its formative aspects, and the strife to realize Islamic values, to root religion into the age, to reveal the religious truths, and modernize diligence in deriving rulings have all contributed in delivering a part of Imami Shia rationality in political jurisprudence to appearance.

Identity of Political Jurisprudence in Imami Thought - a regenerative contemporary vision-

Sayyid Nader Alawi

The common and popular for political jurisprudence which placed it within the dominance of the individual dimension and the centrality of the individual has devolved in its interpretation of religion and the political rulings rampant in the different topics covered by jurisprudence; such as: the rule of the cleric (*Wilayat Al-Faqih*), Jihad, commanding goodness and prohibiting evil and so forth. It has founded a tight-knit correlation between these rulings and the individualistic view of religion.

This article strives –within its study of the problematic aspects of the popular definitions of political jurisprudence and the solutions

Epistemological methodology in Political Jurisprudence – a comparative study-

Dr. Najaf Lakzai

This article deals with the epistemological approach in political jurisprudence for the Imami Shia through comparing it with its counterparts for the adherents of the Sunni sect. This was done especially in relation to each sect's view of the philosophy of the Seal of Prophethood, and to a number of the principles which rule the Sunni political jurisprudence, and the Shia view of them.

Then the researcher dealt with the disagreement in the epistemic approach between the *Ussulis* (fundamentalists) and the *Ikhbaris* (traditionalists) within the Shia sect itself, and which ended with the prevalence of the Ussuli perspective and the affirmation of certain issues. These issues include: the political leadership of the jurists in the age of absence, the possibility of the continuation of the legitimate Shia government in the age of the Imam's absence, the necessity of following a living *Mujtahid*, upholding the intellect as a proof in the law and an approach for knowing the religious legislative sources (the Quran and the Sunnah), and the role of time and place in founding a transformation in the subject of rulings or their foundations.

Moreover, the article discussed disagreements on opinions between the Ussulis themselves as they are divided into supporters of governmental jurisprudence and individual jurisprudence. Then, the

not based on Islam would certainly have been unacceptable to them. After the disintegration of the Ottoman Empire, the model of the “national state” appeared, based on the division of Sykes-Picot, and influenced by western models. Certain trends did adapt this model. Another trend appeared as a reaction to this trend; namely the emergence of radical religious groups which called to a return to the lost Caliphate, and the imposition of the governance of Islamic groups under the title of “Divine Governance”, which is in reality the governance of the extremist and historical understanding for Islam. Models of the reproduction of that understanding is Abul Al-A’la Al-Mawdudi’s formulation of the Pakistani constitution, Sayyid Qutub turned it into a coherent theory and formulated it into an ideological form in his two books: «*Ma’alim Ala At-Tariq*» (Landmarks on the Way) and «*Fi Thilal Al-Quran*» (In the Shadows of the Quran).

This research paper approaches the Quranic meaning on the one hand, and discusses the radical understanding of the Verses through which the extremists argue for governance. He compares this understanding with the concepts which were subjects of agreement between exegetists and thinkers in Islam throughout Islam’s epistemic history, whilst pointing out that researchers fear that such a model would appropriate the jurisprudence of *Ijtihad* (diligence in the creation of new rulings), accounting for changes, legislative vacuum, and the formation of an obsolete and rigid state, and therefore an alternative term was introduced: «Human governance in the shadow of Shariah Law».

In summary this article is an exegetic and intellectual dialogue revolving about the circles of interpretive meanings, and the intellectual results which emerge from it which expresses the fear of falling into radical ideology instead of religious knowledge.

This article is an attempt at seeking scientific and objective answers to these questions and issues through the clarification of the definition of political jurisprudence, its necessity, historical transformations, current courses; revealing the dilemma of contemporary political jurisprudence as it does not start from a coherent strategic and cultural vision. It merely derives its terms from historical events, and is subject to histories events and upheavals. In short, it derives its proposition and model from the historical experience of the nation, with all the complications and obstacles this entails!!

Then the article highlights the roots of the weaknesses of political jurisprudence through investigating the structurally vulnerable aspects of it.

It closes through stressing that the Islamic cultural project is an essential need. The issue is not in the in this project and living driving force, namely Islamic political jurisprudence, it is in one of courses of this jurisprudence! The course of Imamhood and sainthood (Wilaya) managed to break through all the structural obstacles which hindered other courses through the components of strength and success it is endowed with on both the levels of theory and practice.

Theory of Political Governance in Modern Islamic Thought – Evaluative Study -

Professor Dr. Abd Al-Amir Kathem Zahid

Before the 20th century, it was unthinkable for the scholars of Islam to face the idea of *Shariah* law relinquishing any of its functions in Islamic societies. Moreover, any governance theory which is

«Al-Ijtihad Al-Mu'asser» addressed in this issue the file of «Islamic Political Jurisprudence From the question of Quiddity to the Crisis of the Present and the Horizon for Cultural Project», which contains multiple subjects and issues relating to Islamic political jurisprudence, and especially for searching in the nature of political jurisprudence, its identity, the difference, the formation of this jurisprudence and its development. It also discusses some of its applications in the theory of Divine Authority, how Islamic political jurisprudence is up to date in relation to the requirements of reality, and the development of an epistemological research approach relating to politics in Islamic jurisprudence. A group of researchers and experts addressed those issues in five articles, in the following order:

Islam's Project for Civilization

– Critical Reading in Political Jurisprudence

Sheikh Al-As'ad Ibn Ali Qidara

This article tackles several issues revolving about the Islamic project for civilization on the levels of political theorization and practical application. The issues include: What is political jurisprudence? What is its relationship with Islam's project for civilization? Why do certain parties call for the downfall of the so-called «political Islam»? Did political Islam, as a matter of fact, fall? Does Islamic political jurisprudence live a crisis? What is the future of Islamic political thought in light of the transformation and new events? How should Islamic political jurisprudence be in this respect?

Al-Ijithiad Al-Muassir (Modern Religious Diligence) Periodical /

Issue 3 / Year 2 / Winter-spring 2017

Opening:

- The issue's file: «Islamic Political Jurisprudence From the question of Quiddity to the Crisis of the Present and the Horizon for Cultural Project»:
 1. Islam's project for civilization – critical reading in political jurisprudence
 2. Political governance theory in contemporary Islamic thought – an evaluative study--
 3. Epistemological methodology in Political Jurisprudence – a comparative study-
 4. Identity of Political Jurisprudence in Imami Thought - a regenerative contemporary vision-
 5. The Role of the Intellect in the Development of Political Thought in Imami Shi'ism – a Contemporary Reading -

Research Papers and Studies:

1. The Role of Islamic rules and principles in the developmental of human International Law
2. Jurisprudence in the field of Islamic education – an approach to the characteristics of the relationship and its effects-.